

OSTAVŠTINA ĐURE NAZORA U MUZEJU OTOKA BRAČA U ŠKRIPU

ANDREA MATOKOVIĆ

Muzej otoka Brača

andrea_matokovic@yahoo.com.hr

UVOD

Muzej otoka Brača osnovan je u Škripu 1979. g. kao zavičajni muzej čije su zadaće prikupljanje, čuvanje, proučavanje i izlaganje građe vezane za taj najveći srednjodalmatinski otok. Izborom raznovrsne građe nastojale su se obuhvatiti sve sastavnice života na otoku. Prikupljena je građa organizirana po zbirkama. U stalnom postavu prevladava arheološka građa, što ne čudi zbog činjenice da se Muzej nalazi na važnome arheološkom lokalitetu, a podjednako je zastupljena i etnografska građa. Najmanje je bila istražena kulturno-povijesna zbirka, osobito njezin izdvojeni dio, proizvoljno nazvan *Knjige, fotografije, dopisnice*, čije su jedinice bile poznate samo po nazivima iz još nedovršenoga inventarnog popisa. Nekoliko je publikacija izloženo u dvorani s eksponatima koji prikazuju društveni život stanovnika priobalnih bračkih gradića na prijelazu iz 19. u 20. st. Među njima je probni otisak zbirke pjesama *Hrvatski kraljevi*, zaštićen kartonskim ovitkom u čijemu donjem desnom kutu piše: *Vladimir Nazor poklonio rođaku Đuri Nazoru*. Proučavajući građu koja se čuva u muzejskom spremištu, pozornost mi je privukao pečat s natpisom **ĐURO NAZOR** * *Bračka bibliografska*

zbirka osnovana 1899., koji se ponavljao na nasumično izabranim jedinicama knjižne građe. Na kartonskim koricama prepoznala sam onaj isti elegantni secesijski rukopis kojim je napisan naslov *Hrvatskih kraljeva*. Bilo je očito da je riječ o zaokruženoj, ali još neistraženoj zbirci. Spajajući ugodno s korisnim, za svoj diplomski rad na izvanrednom studiju knjižničarstva izabrala sam temu *Bračka bibliografska zbirka*. Upustila sam se u istraživanje namjeravajući otrgnuti građu zaboravu, a time je i spasiti od polaganoga fizičkog propadanja, vođena činjenicom da je jedna od važnih zadaća muzeja komunikacija. Muzejski je predmet izvor i nositelj informacija. Da bi posjetitelji lakše pročitali te informacije, a izložci ispunili svoju osnovnu zadaću, predmete je potrebno obraditi i staviti u odgovarajući međusobni odnos. Prvi korak u proučavanju knjižnog blaga bilo je njegovo popisivanje, što je dalo cjelovitu sliku o pisanoj građi u vlasništvu Muzeja, čiji najveći dio čini ostavština Đure Nazora. Sljedeći zadatak bilo je praćenje životnog puta knjižne građe, od pisca i izdavača do ulaska u Muzej. Na početku istraživačkog procesa dva su se pitanja sama nametnula. Prvo je bilo ono o podrijetlu zbirke i njezinu autoru, Đuri Nazoru. Drugo je pitanje bilo praktične naravi: odakle početi s popisivanjem?

ĐURO NAZOR: UČITELJ, POSJEDNIK¹ I KOLEKCIONAR

Đuro Nazor (sl. 1.), stričević Vladimira Nazora, u dokumentima se spominje s različitim varijantama tog imena: Juraj,

¹ Vladimir Nazor u svojim je pismima Đuro Nazora oslovljavao učiteljem i posjednikom.

Slika 1. Đuro Nazor

Gjuro, Giorgio, a prof. dr. Kečkemet² navodi i inačice Đorđe i Jorjo. Rođen je u Ložišćima na otoku Braču oko 1882. g. Po uzoru na svoje roditelje, završio je učiteljsku školu u Arbanasima. Radio je kao učitelj u Ložišćima i Bobovišćima, gdje je neko vrijeme bio i upraviteljem mješovite osnovne škole. Godine 1933. imenovan je sreskim školskim nadzornikom u Supetru, a u Drugome svjetskom ratu boravio je u Bolu kao nastavnik dominikanske gimnazije.

Arhivsku je građu počeo skupljati kao mladić, po uzoru na svog oca Vjekoslava, koji je *oko 1870. godine sabrao nekoliko biografija zaslužnijih muževa svoga kraja*. Te je *monografije* bio posudio svom bliskom prijatelju Jakovu Chiudini u Splitu, koji mu ih, *prenatran poslom*, nije

² Kečkemet, Duško. Osobni intervju, 26. studenog 2009.

nikada vratio. Iako im je Đuro pokušao ući u trag nakon Chiudinijeve smrti 1900. g., to mu, nažalost, nije uspjelo. Stoga je 1901. g., kao devetnaestogodišnjak, sam započeo sa skupljačkom aktivnošću.³

Bio je strastveni skupljač muzikalija, a neka je djela i sam skladao. Još je prije Prvoga svjetskog rata pisao skladateljima da mu ustupe koji primjerak svojih djela. Na Prvoj jugoslavenskoj muzičkoj izložbi, otvorenoj 11. travnja 1926. u Oficirskom domu u Beogradu, sudjelovao je sa 141 rukopisom hrvatskih i slovenskih skladatelja iz svoje zbirke. Među popisanim muzikalijama našle su se i četiri njegove autorske skladbe.

Nakon očeve smrti Đuro Nazor se nastavio brinuti o kući i imanju Vladimira Nazora u luci Bobovišća i slati mu izvješća u pismima, a povremeno i pošiljke s poljoprivrednim proizvodima. Namjeravao je u njegovoj kući otvoriti mali memorijalni Muzej Vladimira Nazora, pa je od rođaka, kao i od njegovih suradnika i prijatelja, nastojao prikupiti što više građe.

„Muzej” je otvoren 30. svibnja 1926. g., uz proslavu 50. rođendana Vladimira Nazora, koju je u njegovoj odsutnosti organizirao Đuro Nazor u književnikovoj obiteljskoj kući u uvali Bobovišća, o čemu su pisale splitske, zagrebačke i praške novine.⁴ Muzej otoka Brača posjeduje 21 fotografski negativ na staklenim pločama s te proslave u kojoj su sudjelovali stanovnici Bobovišća i Ložišća,

³ Nazor, Đuro. *Brački kulturni radnici (pisici, slikari, kipari, glazbenici, pjevači, glumci): građa za biografije Bobovišća na moru: (s. a.)* [Rukopis autogr.], Str. [1-2].

⁴ Usporediti: Kečkemet, Duško. *Pisma V. Nazora rođacima na Braču*. Školski vjesnik, knj. 19. (Split, 1969.), str. 42.

Slika 2. Izložba Nazorovih djela

kao i brojni poklonici Vladimira Nazora. U nekoliko je primjeraka izrađena fotografija u čijem je središtu stol pokriven prostirkom s folklornim ornamentom, na kojemu su raspoređene publikacije (sl. 2.). Stol je postavljen između dva mlada čempresa ispred kamene kuće ukrašene girlandama i trobojnicama. Na poleđini je Đuro Nazor napisao: *Izložba Nazorovih književnih djela vani pred njegovom kućom da ih svijet može vidjeti. Oko stola nalaze se njegove opjevane smreke, aloji, borovi, ecc, ecc.* „Muzej“ je bio dobro posjećen; u obiteljski dom Vladimira Nazora navraćali su književnikovi obožavatelji, domaći i inozemni, prevoditelji njegovih djela te profesori i stu-

denti u sklopu organiziranih stručnih ekskurzija.

Vladimir Nazor nije bio oduševljen rođakovim nastojanjima da izgradi „muzejske zbirke“, o čemu je napisao duhovitu primjedbu u *Večernjim bilješkama*: 7. XI. 1933. (Na Braču). *Đuro Nazor, moj stričević, upravlja poslije smrti moga strica Vjekoslava mojim imanjem na Braču. Ne šalje mi obračuna i izvještaja sve dok od mene ne primi koju moju novu knjigu, koncept, već upotrebljen rukopis i slično. Na taj mu način pođe od ruke izmamiti s moga pisaćeg stola, pa i iz mog koša, koješta: a rekao bih da mu je koješta poslala, bez moga znanja, i moja sestra. U onoj našoj trošnoj kući na dnu zabitne luke na otoku htio bi – miševima za veselje – urediti neki Nazorov ‘mu-*

*zej’ ili ‘arhiv’.*⁵ Štoviše, Đurinu zamisao o „muzeju“ smatrao je neozbiljnom, čak i neodgovornom. Savjetovao mu je da građu prikuplja kao *obiteljske uspomene* jer će u protivnome samo izazvati podsmijeh suvremenika. Vjerovao je da tip muzeja o kakvom Đuro mašta ima smisla tek nakon njegove smrti i vragolasto je dodao da on namjerava živjeti još sto godina te da takvi muzeji imaju vrijednost samo ako se odnose na ponajbolje pisce, kakvim on sebe zbog svoje skromnosti nije smatrao. Đuro Nazor nije osobito mario za Vladimirovo prigovaranje. Kako je knjižnu

⁵ Žeželj, Mirko. *Tragom pjesnika Vladimira Nazora*. Zagreb: Stvarnost, 1973., str. 387.

građu koju mu je rođak slao smatrao protuuslugom za brigu o imanju, u jednome od pisama ga šaljivo ucjenjuje: *Ako mi ne pošalješ kvintal tvojih stvari, nećeš više dobiti proška!*

Tijek izgradnje arhivskih zbirki Đure Nazora može se pratiti iz njegove korespondencije s rođakom Vladimirom i ostalim akterima predratne kulturne scene, danas u vlasništvu Narodne knjižnice u Supetru. Iz originalnih pisama i konceptata možemo saznati kakvi su motivi toga agilnog bračkog učitelja, lišenoga osjećaja osobne taštine koja često prati privatne kolekcionare, potaknuli na skupljanje knjižne građe te otkriti njegov osebujan, katkad čak i fanatičan *modus operandi*.

Skladatelju Antunu Dobroniću piše da radi samog velikog Pjesnika i nacionalne dužnosti stvara u njegovoj vlastitoj kući zbirku 'Muzej Vladimir Nazor', gdje će biti na Spomen sačuvano sve ono što ma i izdaleka podsjeća na njegovo djelovanje kao pjesnika i građanina. Za „muzej“, koji već ima oko 300 djela i predmeta, treba tiskane i rukopisne primjerke skladbi na tekstove Vladimira Nazora. Ljubomira Marakovića uljudno moli da mu za „muzej“ daruje sve godišnjake *Hrvatske Prosvjete*, po mogućnosti lijepo uvezane, u kojima su tiskana djela Vladimira Nazora, kritike i slični radovi o njemu ili pak objavljene njegove fotografije. Ispričava mu se što je prisiljen na „prosjačenje“, jer za „muzej“ ne dobiva nikakve novčane pomoći, već građu skuplja o svom trošku. Usto traži da mu pošalje književnikove slike, rukopise, pisma, originale recenzija njegovih djela, publikacije s njegovom rukopisnom posvetom te periodičke publikacije s njegovim književnim radovima i člancima

o njemu. Kasnije se tuži Vladimiru da mu Maraković nije odgovorio na njegova pisma, kao ni knjižar Vasić, kojemu je čak uz pismo priložio 300 dinara kako bi mu poslao sva rođakova djela tiskana u njegovoj nakladi. Kad ga je Vladimir Nazor zamolio da Krleži trebaju sve kritike pisane o njemu (Vladimiru), Đuro je književniku poslao sve što mu je u tom trenutku bilo pri ruci, izostavljajući radove *zakopane u škrinjama*, koje mu nije bilo lako pronaći na brzinu. Zamolio je Krležu da mu pošalje po jedan primjerak svega što ikada napiše o Vladimiru Nazoru, u tiskanom obliku ili kao rukopisni koncept, jer su za njegov „muzej“ osobito vrijedni originali. Lukavo je iskoristio priliku zatražiti od Krleže, kao istaknutoga dramskog pisca, njegovu fotografiju, djela – rukopisna i tiskana, te kazališne programe, želeći ga uvrstiti u svoju kazališnu zbirku nazvanu Jugoslavenko pozorište, koja je u tom trenutku obuhvaćala 5 000 predmeta.

Zanimljiv je i Đurin osvrt na posjećenost „muzeja“ u jednome od pisama Vladimiru iz 1930. g.: *Dolaze mi često stranci iz tuzemstva i inozemstva da im pokažem Muzej, jer da su čuli govoriti o njemu. Ja onda u velikoj sobi tvoje kuće izvadim iz škrinja i razastrem po stolovima tvoja književna djela; novine i revije u kojima su tvoji književni radovi; novine i revije gdje je govor o tebi; par tvojih sličica, par drugih predmeta itd., i to sve u takvoj siromašnoj minijaturi, da izgleda neka veoma blijeda i nepotpuna zbirka. Oni se ipak čude redu i materijalu u Muzeju, a ja se jadan crvenim od stida i jeda, da im ne mogu da prikažem barem neku ispravnu sliku o tebi i tvom radu (koji je tako opsežan i markantan)*. Od posjetitelja izdvaja urednika *Narodnog*

lista iz Praga Jaroslava Urbana i njegovu suprugu Anu, prevoditeljicu Nazorovih djela, koji su mu kasnije poslali neke svoje radove o književniku te reportažu o „muzeju“, a pozvali su i češku javnost da za „muzej“ pošalju sve edicije u kojima se govori o Vladimiru Nazoru. Tog ljeta Đuro Nazor najavljuje ekskurzije splitskih profesora s učenicima i *dršće od pomisli kako će to izgledati, kad je muzej tako siromašan*. Zbog istih je razloga nekoliko puta odgodio posjet Katalinića-Jeretova, nadajući se da će u međuvremenu štogod prikupiti. Svi posjetitelji *potkrepljuju ideju, da se Muzej imade jedino smjestiti* u Nazorovoj kući, *kao originalna književna stvar*. Poručuje rođaku da također *sabire ‘Muzej o otoku Braču’, gdje ide sve što spada na Brač*, a odnosi se na građu o svim bračkim književnicima i umjetnicima. Vladimiru priopćava da je on time postao *najznamenitija i najsajjnija sekcija* tog njegova novog „muzeja“.

Đuro Nazor u pismu dr. Ivi Tartagli od 24. svibnja 1936. piše da je povratak Vladimira Nazora u obiteljsku kuću u luci Bobovišća poremetio njegovu originalnu ideju, pa je „muzej“ do boljih vremena zatvoren i „spremljen“ u sanduke. Velik dio skupljene građe nestao je u fašističkom paležu Bola 1943. g., gdje je Đuro Nazor radio kao nastavnik za vrijeme rata. Miljenko Smoje u svojoj reportaži *Nazor u Bobovišću*⁶ iz 1952. g. piše kako je Đuru upoznao kao umirovljenog učitelja punog duha i željnog razgovora, ali opreznoga kad je u pitanju njegova zbirka smještena u radnoj sobi. Đuro Nazor je priznao

Smoji da se boji profesora i novinara jer su prethodnog ljeta dvojica profesora u ime Jugoslavenske akademije iz Zagreba iz pjesnikove kuće uzeli sve što je od Vladimira Nazora ostalo, ukrcali na braceru i odnijeli. Još su prije rata dolazili studenti, profesori i prevoditelji koji su pisali seminare, studije i disertacije o književniku Nazoru. Đuro im je vjerovao i puštao ih same, sve dok jednoga od njih nije uhvatio s nekoliko stranica rukopisa u džepu.

Đuro Nazor se tek prije smrti počeo postupno odvajati od svoje knjižne građe⁷, koju je skupljao i ljubomorno čuvao tijekom cijelog života. Umro je 1964. g.

ZBIRKE ĐURE NAZORA

Prof. dr. Kečkemet je 1969. g. napisao da se arhivska građa Đure Nazora tematski dijeli na četiri zbirke: Obitelj Zorzija Nazora, Zaslužni Bračani, Jugoslavenski muzičari i Vladimir Nazor. U napomeni navodi da se građa u tom trenutku nalazila *većinom u Supetru kao temelj jednom bračkom muzeju, zatim Sveučilišnoj biblioteci u Zagrebu, Institutu za književnost Jugosl. Akademije, Narodnom kazalištu u Splitu, Muzeju grada Splita i još nekim institucijama u Hrvatskoj, Sloveniji i Srbiji, a jedan dio u njegovoj [Đurinoj] ostavštini u Bobovišću na moru*.

Kazališna zbirka predana je Narodnom kazalištu u Splitu; Glazbenu zbirku s originalnim skladbama Ivana Zajca posjeduje istoimeno kazalište u Rijeci; Bračka bibliografska zbirka i dio Zbirke Vladimira Nazora čuvaju se u Muzeju otoka

⁶ Usporediti: Smoje, Miljenko. Nazor u Bobovišću. *Slobodna Dalmacija*, god. [X.], br. 2179 (Split, 6. veljače 1952.), str. 5.

⁷ Usporediti: Kečkemet, Duško. *Pisma V. Nazora rođacima na Braču*. Školski vjesnik, knj. 19. (Split, 1969.), str. 42.

Brača u Škripu, dok se drugi dio iste zbirke nalazi u zavičajnoj zbirci Narodne knjižnice u Supetru. Dio Jugoslavenske muzičke zbirke čuva se i u Sveučilišnoj knjižnici u Splitu, a Zbirka razglednica danas je u vlasništvu Konzervatorskog odjela u Splitu.

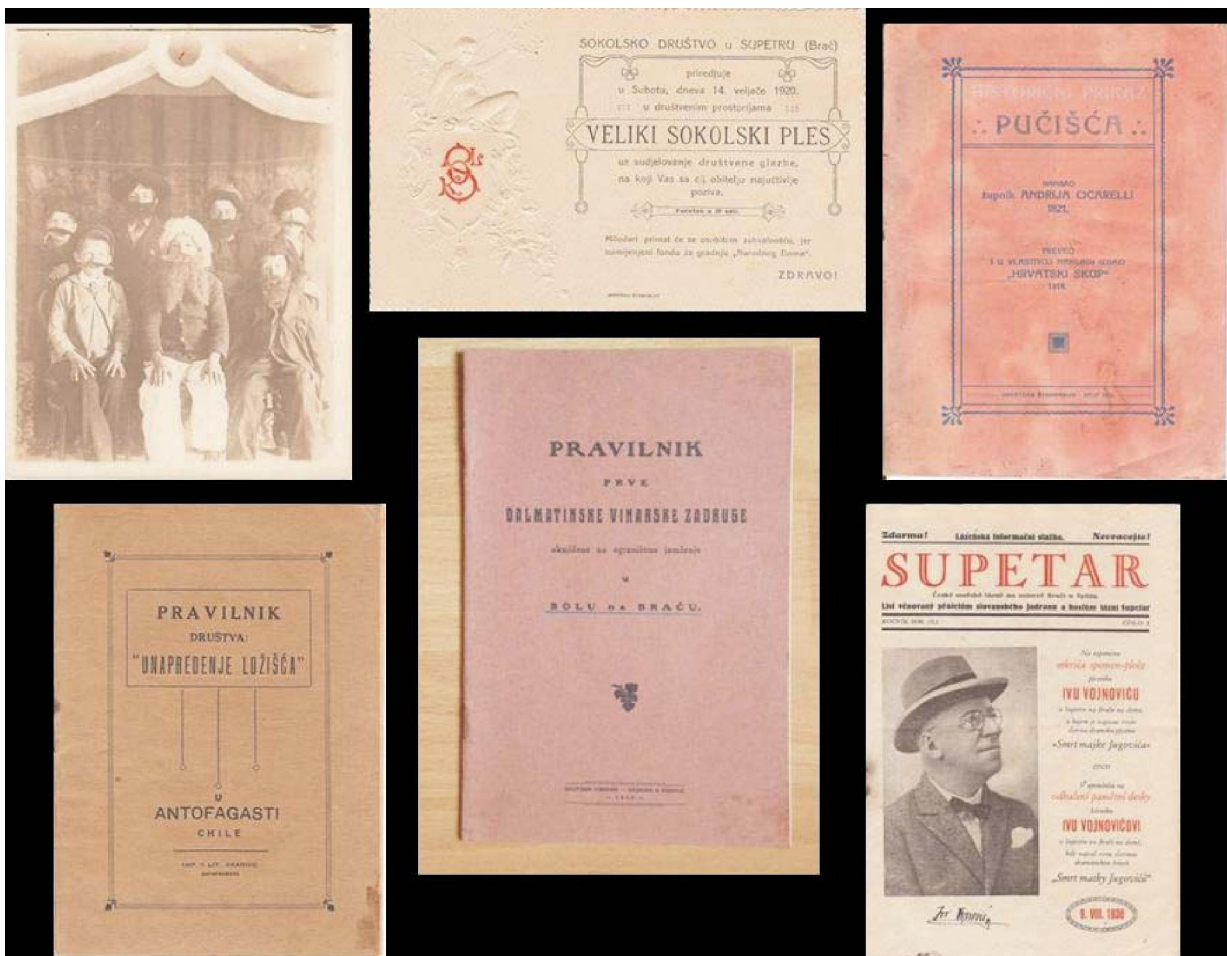
ZBIRKE ĐURE NAZORA U MUZEJU OTOKA BRAČA

Istraživanjem je utvrđeno da se ostavština Đure Nazora u vlasništvu Muzeja otoka Brača može podijeliti na nekoliko tematskih cjelina. To su:

1. Bračka bibliografska zbirka,
2. Građa za monografije,
3. Zbirka Vladimira Nazora.

Bračka bibliografska zbirka

Zbirka obuhvaća djela pisaca koji su rodom bili Bračani ili su na neki drugi način bili povezani s Bračem, te rukopisnu i tiskanu građu o tom najvećem dalmatinskom otoku, u koju pripadaju djela bračkih skladatelja, studije o kulturnim Bračanima, spomenice, pravilnici bračkih udruga, školski izvještaji, brački listovi, beletristika u kojoj je obrađen Brač, periodika u kojoj se spominje Brač, turizam, statistika, zemljopisne karte i mape, pozivi, programi i plakati te razna druga građa. (sl. 3.) Odgovor na pitanje odakle početi s popisivanjem na neki mi je način dao sam Đuro Nazor, koji je uz prikupljenu građu priložio dvije ver-

Slika 3. Bračka bibliografska zbirka

zije kataloga, naslovljene *Bračka bibliografska zbirka, sabrao Đuro Nazor od godine 1899: katalog (manjkav)*. Stranice nešto starijega i potpunijeg kataloga ispisane su na poleđini dokumenata, a neke se od njih odnose osobno na Đuru Nazora, na njegovo obrazovanje i profesionalni napredak.

Popis bibliografskih jedinica pažljivo je organiziran po poglavljima, na kraju sažetima u 12 logičkih cjelina s naznačenim brojem bibliografskih jedinica koje pripadaju pojedinoj cjelini. Za tiskane publikacije Nazor je naveo i podatke o mjestu izdanja, nakladniku i godini tiskanja (impresum). Na kraju svakog zapisa je kratak materijalni opis. Autor navodi i podatke o dimenzijama i broju stranica pojedine publikacije, kao i informacije o uvezu i ilustracijama.

Pisci, uglavnom iz 19. i prve polovice 20. st., poredani su abecednim redom, a navedeni su mjesto i datum njihova rođenja i smrti. Ondje gdje je to smatrao potrebnim, Đuro Nazor naveo je podatke o njihovom zvanju, službi ili tituli. Obuhvaćena su sva područja ljudske djelatnosti i interesa; na zanimljivom popisu bračkih pisaca tako su se našli pravnici, liječnici, seoski učitelji, sveučilišni profesori, svećenici, biskupi, političari, književnici, operni pjevači i političke aktivistice.

Poštujući autorov izvorni koncept zbirke prema njegovim rukopisnim katalozima, u diplomskom radu iz knjižničarstva o toj zbirci nastojala sam analizirati strukturu i sadržaj bibliografskih jedinica pronađenih u muzejskom fondusu. O autorima su dani biografski podaci, ako ih je bilo moguće pronaći. Mnogi su pisci danas zaboravljeni, dok su neki potpuno nepoznati. Predstavljen je sadržaj pu-

blikacija, s naglaskom na zanimljivim detaljima poput onih koji govore o povijesnim okolnostima ili odnosu pojedinaca i šire zajednice prema kulturi pisane riječi. U obzir su uzeti uvez i tehnička oprema bibliografskih jedinica, kao i njihove cijene, jer svjedoče o namjeni publikacija.

Kao jedan od primjera izdvojila bih kalendar *Jadran*, koji je 1927. g. u vlastitoj nakladi pokrenuo Ložišćanin Mate Barišić, izdavač i vlasnik splitskog dnevnika *Novo Doba*. U predgovoru izjavljuje da je odlučio izdati taj godišnjak na poticaj prijatelja, a nazvao ga je *Jadran, jer ima da bude glas pomoraca, da prikazuje život na ovim obalama i da bude priručnik svakom našem čovjeku*.⁸

Po uzoru na starije pučke kalendare i almanaha, svrha mu je bila poučiti i razonoditi. Međutim, riječ je o njihovoj osuvremenjenoj verziji, koja je podjednako bila namijenjena stanovnicima sela i grada. Zanimljivo je primijetiti da su tekstovi za koje se pretpostavljalo da će ih radije čitati težaci napisani jednostavnijim stilom i krupnijim slovima, dok su tekstovi urbane tematike sofisticiraniji i tiskani sitnijim slovima.

Građa za monografije

Ta se građa sastoji od rukopisnih bilježaka Đure Nazora o pojedinim „znamenitim Bračanima”, pisama s relevantnim podacima, fotografija i novinskih isječaka. Pridružena je Bračkoj bibliografskoj zbirci, o čemu njezin autor u uvodu piše: *Svrha mi je, da prikažem u*

⁸ Kalendar *Jadran*: za godinu 1927./ uredio Mate Barišić. Split: Hrvatska štamparija, 1926., str. [3].

koliko mogu, u sintetičnoj povezanosti informativnu sliku regionalne duhovne kulture bračkog okružja i zgodnim narativnim oblikom doprinesem populariziranju ove ideje. Ograničio sam se, da obradim one Bračane, koji su se u svome radu takli lijepih umjetnosti; što diraju bît čuvstvovanja moga, kao pisce, slikare, vajare, glazbenike, pjevače i glumce. [...] Djela ovih kulturnih radnika nalaze se – u koliko ih sabrah – u mojoj 'BRAČKOJ BIBLIOGRAFSKOJ ZBIRCI'. Građu je podijelio na šest skupina (I. pisci; II. slikari; III. kipari i graditelji; IV. glazbenici; V. pjevači; VI. glumci), kojima je priložio popis imena kulturnih djelatnika.

Za starije autore tražio je podatke u Ljubićevu *Biografskom rječniku znamenitih ljudi Dalmacije* (1856.) i u knjizi *Znameniti i zaslužni Hrvati* (1925.). Kao praktični Bračanin, Nazor je bilješke pisao na poleđini starijih dokumenata, koji većinom potječu iz arhiva *sreskog školskog nadzornog odbora* u Supetru, gdje je neko vrijeme radio. Za ovitke se često koristio formularima školskih izvješća, *Gospodarskim vjesnikom* i listovima istrgnutima iz talijanskog prijevoda Biblije s ilustracijama Gustava Doréa. O Građi za biografije piše: *Monografije nisu potpune. Tek su u začetku. Obradio sam ih, u koliko sam istraživanjem došao do podataka i manjeg odaziva sa strane. A dok sam se bavio kolekcijom drugih umjetničkih zbirki, što mi utrošiše dosta vremena, nisam dospio, da ih dostojnije iznesem. Ipak, moći ću da prikažem – i ako u bljedoj slici – kulturni kret, koji je kako rekoh – uopće slabo poznat ne samo užem, već i širem krugu Bračana.* U Bračkoj bibliografskoj zbirci djela su samo nekih pisaca o kojima je Đuro Nazor prikupljao građu za biografije.

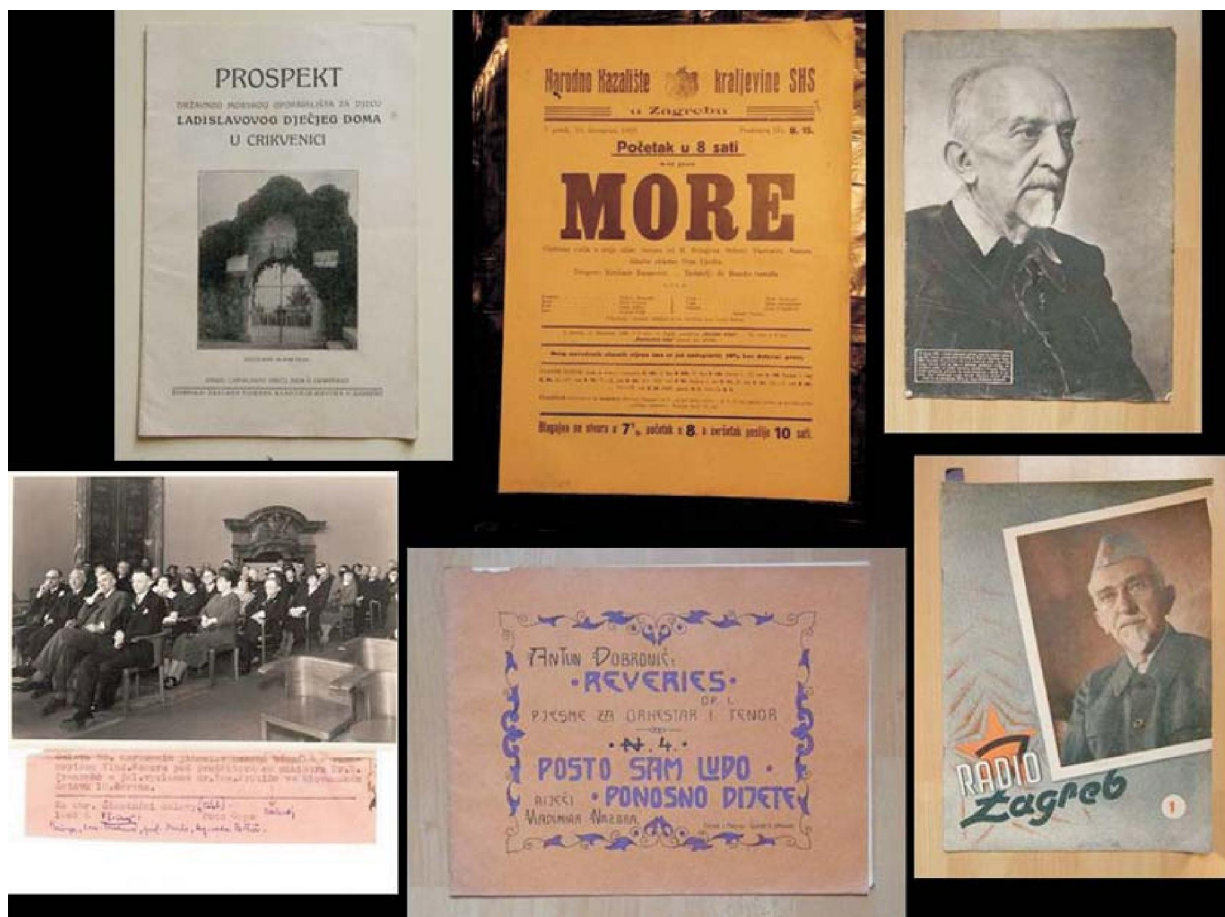
Zbirka Vladimira Nazora

Zbirku uglavnom čini hemerotečna građa podijeljena na veće cjeline, kao što su:

1. *Predavanja o Vladimiru Nazoru,*
2. *Štampa o Vladimiru Nazoru,*
3. *Štampa o izvedenim dramskim djelima Vladimira Nazora,*
4. *Štampa o deklamiranim pjesmama Vladimira Nazora,*
5. *Štampa o muzičkim kompozicijama na tekstu Vladimira Nazora,*
6. *Vladimir Nazor kao partizan,*
7. *Smrt pjesnika i borca Vladimira Nazora.*

Spomenutoj zbirci (sl. 4.) također pripadaju partiture skladbi na tekstove Vladimira Nazora, programi izvedenih spomenutih skladbi, kazališnih predstava i igrokaza, prijevodi, kao i cjenici knjiga i školskih udžbenika koji svjedoče o izuzetnoj popularnosti bračkog književnika. Nazorovi stihovi bili su izvor nadahnuća za skladatelje poput Antuna Dobronića (*Posto sam ludo i ponosno dijete, Prostro sam ćilim*), Krešimira Baranovića (*Tri sestre*), Blagoje Berse (*Seh duš dan*) i Ivana Dominisa (*Tuga I i Tuga II*), a Božidar Širola skladao je pjesme za *Crvenkapicu*, lutkarsku igru u tri čina. Zvučna imena našla su se zajedno i na plakatu glazbene vizije *More* iz 1920. g., za koju je glazbu skladao Fran Lhotka na stihove Vladimira Nazora, prema uvertiri Milutina Cihlara Nehajeva, izvedenu pod ravnanjem Krešimira Baranovića i u režiji Branka Gavelle.

Iz brojnih članaka i kazališnih plakata dade se zaključiti da su scenske igre namijenjene najmlađim gledateljima desetljećima bile podjednako omiljene u gradskim kazalištima, kao i u seoskim školama.

Slika 4. Zbirka Vladimira Nazora

ZAKLJUČAK

U zbirke Đure Nazora uvršteni su brojni primjerci efemerne građe koja je, stavljena u povijesni kontekst, poprimila sasvim drugačije značenje. Građa je postala materijalnim svjedokom duhovnog ozračja jednoga vremenskog razdoblja, konkretno, društvenog života otoka Brača u drugoj polovici 19. i u prvoj polovici 20. st. Arhivska građa pridonosi rasvjetljavanju enigme muzejskih predmeta. Primjerice, u Muzeju otoka Brača čuva se Tabla za sakupljanje priloga iz Prvog svjetskog rata, o kojoj osim opisnog naziva i materijalnog opisa nisu bili poznati nikakvi drugi podaci. Proučavajući ostavštinu Đure Nazora, među hemerotečnom građom o proslavljenome supetarskom

opernom pjevaču Marku Vuškoviću naišla sam na članak objavljen u zadarском listu *Smotra Dalmatinska* 1916. g.⁹, koji donosi detaljno izvješće o otkriću spomen-štita u Supetru 9. listopada 1916. g. Prema opisu štita, prepoznala sam ga kao štit koji se čuva u Muzeju: *Štit je krasna radnja splitske umjetno-graditeljske škole. Prikazuje na ovalnom polju sidro i pojas za spasavanje. Rezbarije u narodnim motivima urešuju štit, oko kojega su urezana imena svih bračkih općina.* (sl. 5.) Bračke su općine prihodom od prodaje čavala zabijenih u drveni štit

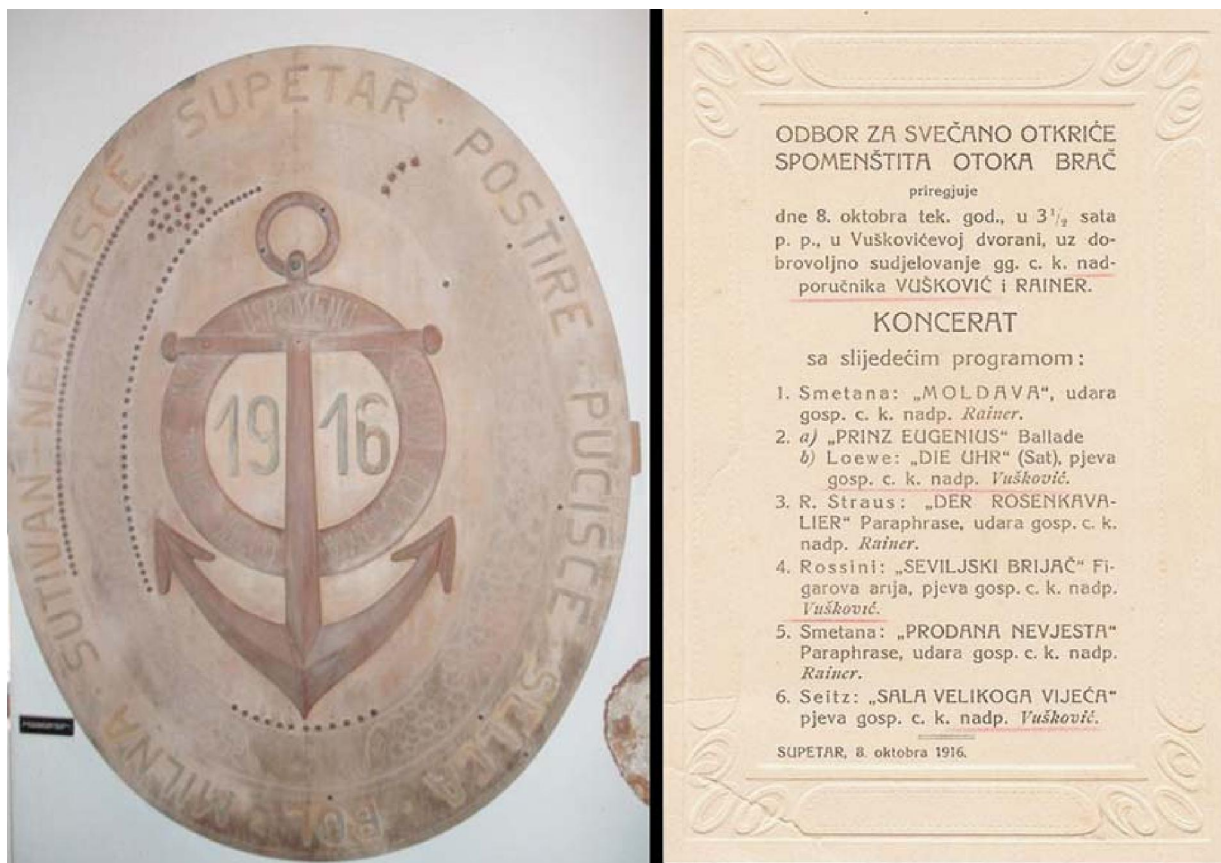
⁹ Usporediti: Naši dopisi: Supetar, 9. o. m. (Otkriće spomen štita u Supetru). *Smotra Dalmatinska*, god. XXIX., br. 81 (Zadar, subota 14. listopada 1916.), str. [2].

odlučile osnovati fond za udovice i siročad palih junaka. Pojedinci i predstavnici vlasti na neki su način „kupovali“ čavle za određenu svotu novca, koja je bila njihov prilog fondu. Među visokim uzvanicima koji su prisustvovali svečanosti otkrivanja štita u Supetru bili su dalmatinski namjesnik grof Mario Attems, zamjenik hvarskog biskupa Zaninovića monsijor Siminiati i kontraadmiral Zaccaria. Nakon svečane mise otkriven je štit smješten na krasno uređenoj podnici na Strossmayerovoj plokati pred župnom crkvom. Prema riječima načelnika Rendića, koji je održao pozdravni govor, štit je trebao biti simbolom tradicionalnih osjećaja privrženosti vladaru i Monarhiji te temelj humanitarne akcije. Da bi uspomena na junaštvo i ratne žrtve bila trajna, odlučeno je da će štit kao vlasništvo cijelog otoka svake godine biti

svečano prenošen iz jedne općine u drugu. Kad je Siminiati blagoslovio štit, Attems je prvi u nj zabio čavao uz prigodni govor i dar fondu od 1 000 kruna. Slavlje je nastavljeno u poslijepodnevnim satima koncertom dvojice c. k. natporučnika, pjevača Vuškovića i pijanista Reintera. Sačuvan je program koncerta otisnut na čvrstom kartonu, s reljefnim ukrasom okvira.

Proučavanje knjižne građe u vlasništvu Muzeja otvorilo je niz novih mogućnosti te je postalo važna polazišna točka za daljnja istraživanja i tematske izložbe.

Đuro Nazor nipošto nije bio ni prva ni jedina osoba koja se bavila prikupljanjem bračke zavičajne građe, ali je među najmanje istraženima. Skupljanjem građe bavio se amaterski, kako i sam priznaje u jednom pismu. Međutim, bilo bi nepravedno nazvati ga diletantom. On je bio

Slika 5. Spomen-štit

amateur u doslovnom smislu te riječi, zaljubljenik u umjetnost i, možda još više, u rodni otok.

LITERATURA

Kečkemet, Duško. *Pisma V. Nazora rođacima na Braču*. Školski vjesnik, knj. 19. (Split, 1969.), str. 31-53.

Smoje, Miljenko. Nazor u Bobovišću. *Slobodna Dalmacija*, god. [X.], br. 2179 (Split, 6. veljače 1952.), str. 5.

Žeželj, Mirko. *Tragom pjesnika Vladimira Nazora*. Zagreb: Stvarnost, 1973.

RUKOPISNA GRAĐA

Nazor, Đuro. *Bračka bibliografska zbirka, sabrao Đuro Nazor od godine 1899: katalog* (manjkav) (s. l. a.) [rukopis autogr.].

Nazor, Đuro. *Brački kulturni radnici (pisci, slikari, kipari, glazbenici, pjevači, glumci): građa za biografije Bobovišća na moru*: (s. a.) [rukopis autogr.].

OSTALO

Kečkemet, Duško. Osobni intervju, 26. studenog 2009.

Korespondencija Vladimira Nazora.

Knjižna građa iz muzejskog fundusa:

- Kalendar *Jadran*: za godinu 1927./ uredio Mate Barišić. Split: Hrvatska štamparija, 1926.
- Naši dopisi: Supetar, 9. o. m. (Otkriće spomen štita u Supetru). *Smotra Dalmatinska*, god. XXIX., br. 81 (Zadar, subota 14. listopada 1916.), str. [2].

THE BEQUEST OF ĐURO NAZOR IN THE MUSEUM OF THE ISLAND OF BRAČ IN SKRIP

While an inventory was being made of the book material kept in the Museum of the Island of Brač in Skrip, it appeared that it could be usefully divided into several thematic units that Đuro Nazor had collected: into the Vladimir Nazor collection, the Brač bibliographic collection, and materials for monographs.

This is relatively little known book material that has not been researched; the curator chose the Brač bibliographic collection as topic for her graduation thesis in an external course in librarianship. The primary aim of the paper was to facilitate the procedure of making an inventory of the material and enable it to be produced. Along with research into the path of the book material from the writer's idea, via realisation, to taking on the role of museum object, in the paper the author has wished to throw light on the personality of Đuro Nazor, the originator of the collection, and to discover the purpose of his work as a collector.

Out of respect for the author's original concept concerning the collection, contained in his handwritten catalogues, the work analyses the form and content of the bibliographical units found in the museum holdings. The author has endeavoured to process book material in relation to the historical context, and thus enable a future high quality presentation and popularisation of forgotten Brač authors.

Đuro Nazor added to this collection the material for monographs, divided into six groups: 1, writers; 2, painters, 3, sculptors and builders; 4, musicians; 5 singers; 6, actors. The material is compiled from MS notes of Đuro Nazor, letters with relevant information, photographs and newspaper cuttings. A particular unit consists of the file of clippings devoted to Vladimir Nazor, Đuro's cousin.